

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ζητείται άμεσα μεγαλοφυής ακαδημαϊκός για να γράψει την ιστορία της σύγχρονης οικονομικής επιστήμης, του τομέα του επιστητού δηλαδή, που καθόρισε περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον τις ζωές μας.

Φαντάζομαι ότι η πρώτη πράξη αυτής της ιστορίας θα μπορούσε να ξεκινά με την εποχή του οικονομικού θετικισμού. Εκείνη την περίοδο, οι οικονομολόγοι βάσιζαν όλα τα περίπλοκα μοντέλα τους σε μια καρικατούρα της ανθρώπινης φύσης (το απολύτως λογικό, καλά πληροφορημένο και εγωιστικό υποκείμενο).

Η δεύτερη πράξη της ιστορίας των οικονομικών θα διηγείτο τα γεγονότα των περασμένων δεκαετιών, όταν λίγοι γενναίοι οικονομολόγοι τόλμησαν να αμφισβητήσουν τις υπεραπλουστεύσεις των προκατόχων τους. Ο Χέρμπερτ Σάιμον υποστήριξε, για παράδειγμα, ότι οι άνθρωποι δεν είναι απολύτως λογικοί. Ο Γκάρρι Μπέκερ υπέδειξε συμπεριφορές που δεν συνάδουν με το εγωιστικό μοντέλο, όπως η απόκτηση παιδιών και η επίδειξη αλτρουισμού. Οι Άμος Τβέρσκι και Ντάνιελ Κάνεμαν παρατήρησαν ότι οι άνθρωποι τείνουν να έχουν κοινές μεταξύ τους προκαταλήψεις όταν καλούνται να λάβουν λογικές αποφάσεις. Εν ολίγοις, η δεύτερη πράξη της ιστορίας των οικονομικών θα μιλάει για την πολυπλοκότητα και το διχασμό.

Στη συνέχεια, θα φτάναμε στην τρίτη πράξη, την οικονομική κρίση του 2008-09. Αναμφισβήτητα πρόκειται για την κλιμάκωση του δράματος, στη διάρκεια της οποίας βγήκαν στο φως οι αδυναμίες όλων των προηγούμενων γενεών. Οικονομολόγοι και στατιστικοί έφτιαχναν επί δεκαετίες μοντέλα πρόβλεψης της συμπεριφοράς των αγορών, τα οποία απέτυχαν να προβλέψουν την κατάρρευση. Αντιθέτως, μάλιστα, τα μοντέλα που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια ήταν αυτά ακριβώς που συνέβαλαν στην εξαφάνιση 50 τρισεκατομμυρίων παγκόσμιου πλούτου και στην πρόκληση ανεπίπτου πόνου σε εκατομμύρια ανθρώπους.

Έτσι, ο ιστορικός των οικονομικών θα έφτανε στην τέταρτη πράξη, την περίοδο ομφαλοσκόπησης και περιουλλογής που διερχόμαστε σήμερα. Πάνω από ένας χρόνος έχει περάσει από την κλιμάκωση της κρίσης και οι επιστήμονες ακόμη δεν έχουν συμφωνήσει για το τι την προκάλεσε. Οι οικονομολόγοι αμφισβητούν πλέον τα θεμέλια της επιστήμης τους.

«Πού ήταν οι διαμορφωτές της κοινής γνώμης όταν πλησιάζαμε στην κρίση;», διερωτάται ο Μπάρι Εϊχενγκριν, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϊ, σε άρθρο του. «Γιατί δεν πρόβλεψαν τον εκτροχιασμό;», προσθέτει.

Ο συνάδελφός του από το Πανεπιστήμιο Τζορτζ Μέισον, Ρας Ρόμπερτς, αμφισβητεί με άρθρο του στη Wall Street Journal αν υφίσταται καν επιστήμη των οικονομικών. Οι πραγματικές επιστήμες προσδεδύουν, μας λέει. Αντίθετα, τα οικονομικά κάνουν κύκλους, κατά τους οποίους η κάθε θεωρία φεύγει και επανέρχεται στη μόδα. Στις πραγματικές επιστήμες, τα στοιχεία χρησιμοποιούνται για την επίλυση προβλημάτων. Ο Ρόμπερτς διερωτάται αν η οικονομετρία έλυσε ποτέ οριστικά οποιοδήποτε ερώτημα. Κανείς από τους συναδέλφους του δεν μπόρεσε να απαντήσει καταφατικά. «Το συμπέρασμα είναι ότι δεν πρέπει να περιμένουμε και τόσο πολλά από τους οικονομολόγους», κατέληξε.

Σε άρθρο του με τίτλο «Κρίση κατανόησης», ο Ρόμπερτ Σίλερ του Πανεπιστημίου του Γέιλ, υπογραμμίζει ότι το καλύτερο βιβλίο για την κρίση του 2008 δεν είναι οικονομική ανάλυση. Είναι ένα βιβλίο ιστορίας. Πρόκειται για το «This Time is Different» των Κάρμεν Μ. Ρέιχαρτ και Κένεθ Ρόγκοφ. Από το βιβλίο απουσιάζει εντελώς η θεωρία.

Εν ολίγοις, εμείς που απλώς παρακολουθούμε τις εξελίξεις, έχουμε πλέον την εντύπωση ότι εκείνοι που κατασκευάζουν περίπλοκα μοντέλα οικονομικής ανάλυσης έχουν χάσει την πρωτοβουλία των κινήσεων. Με άλλα λόγια, τα οικονομικά κινούνται προς μία πιο συμανιστική κατεύθυνση. Πολλοί οικονομολόγοι προσπαθούν τώρα να πάρουν μαθήματα από ψυχολόγους, νευρολόγους και κοινωνιολόγους. Το γεγονός αντικατοπτρίζεται ακόμη και στους τίτλους των οικονομικών βιβλίων που εκδίδονται τελευταία.

Τωσ η εξέλιξη αυτή να σηματοδοτεί την επιστροφή στη μετριοπάθεια του παρελθόντος. Ας μην ξεχνάμε ότι ο Αυταμ Σμιθ ήταν φιλόσοφος, ο Φρίντριχ φον Χάγιεκ έχτισε τη φιλοσοφία του επάνω στην επίγνωση της άγνοιάς μας και ο Τζον Κέινς «δεν είχε σκοπό να θυσιάσει το ρεαλισμό για χάρη των μαθηματικών», όπως σχολίασε ο βιογράφος του, Ρόμπερτ Σκιντέλσκι. Για τον Κέινς, τα οικονομικά ήταν «μια ηθική επιστήμη», αφού πραγματεύονται «κίνητρα, προσμονές, επιθυμίες και αβεβαιότητες. Γι' αυτό και καθέννας μας θα πρέπει να είναι πάντοτε επιφυλακτικός όταν κάνει προβλέψεις».

Στην τέταρτη πράξη της ιστορίας, δηλαδή, οι οικονομολόγοι κάνουν τα πρώτα τους βήματα στον κόσμο των συναισθημάτων, της φαντασίας, των κοινωνικών σχέσεων, της αγάπης και της αρετής. Υποπεύομαι ότι στην πέμπτη πράξη θα καταργήσουν την επιστήμη των οικονομικών συνολικά.

Εξάλλου, ας μην ξεχνάμε ότι τα οικονομικά κατάφεραν να γίνουν επιστήμη, ακρωτηριάζοντας την ανθρώπινη φύση. Μόλις σήμερα αρχίζουν να εξερευνούν μόνον εκείνα τα στοιχεία τα οποία μπορούν να ποσοτικοποιήσουν. Σύντομα όμως θα ανακαλύψουν ότι η ανθρώπινη φύση δεν χωράει στα μοντέλα της επιστήμης. Η ηθική και η κοινωνία δεν διέπονται από αδιατάρακτους νόμους και δεν μπορούν να μελετηθούν όπως η φυσική. Όταν λοιπόν αποδεχθούμε αυτήν την πραγματικότητα, τότε τα οικονομικά θα ξαναγίνουν ένας κλάδος της ιστορίας και της φιλοσοφίας. Δεν ισχυρίζομαι ότι θα είναι άχρηστα. Θα θεωρούνται όμως πλέον μία τέχνη, όχι επιστήμη.

Του David Brooks, για την εφημερίδα "The New York Times"

Πηγή: Kathimerini.gr